

УДК 338.43:633.521

© 2017

РОЗВИТОК ГАЛУЗИ ЛЬОНАРСТВА В УКРАЇНІ

Т.Ю. Приймачук,
кандидат
економічних наук

Т.А. Штанько
Інститут
сільського господарства
Полісся НААН

В.Б. Ковальов,
доктор сільсько-
господарських наук
Житомирський
національний
агрокологічний
університет

Мета. Проаналізувати сучасний стан вітчизняної галузі льонарства, визначити проблеми та перспективи її подальшого розвитку. **Методи.** Економіко-статистичний, аналізу та синтезу, монографічний і порівняльний. **Результати.** Досліджено сучасний стан галузі льонарства та перспективи її подальшого розвитку в Україні. Запропоновано орієнтири відродження галузі, здійснено прогноз економічної ефективності галузі льонарства до 2020 р. Реалізація заходів, спрямованих на конкурентоспроможний розвиток галузі льонарства, дасть змогу збільшити до 2020 р. посівні площі льону-довгунцю до 15 тис. га, довести обсяги виробництва льоноволокна до 11,2 тис. т за врожайності 7,5 ц/га. **Висновки.** Реалізація орієнтирів розвитку галузі забезпечить досягнення позитивних результатів у льонарстві, сприятиме поліпшенню зовнішньоторговельного балансу України та зростанню зайнятості і доходів сільського населення, збереженню наявних і створенню нових робочих місць у сільському господарстві та переробному й промисловому секторах економіки, поліпшенню соціальної ситуації на селі.

Ключові слова: галузь льонарства, конкурентоспроможність, економічна ефективність, перспективний прогноз, відродження льонарства.

Останні роки функціонування вітчизняної галузі льонарства спеціалісти оцінюють як критичні: ліквідовано державну дотацію, яка призвела до збитковості вирощування льону; високий диспаритет цін між вартістю матеріально-технічних ресурсів (добрива, пально-мастильні матеріали, техніка, засоби захисту та ін.) і вартістю виробленої продукції (трести, насіння) у нових господарсько-економічних умовах (приватних господарств) спричинив збитковість галузі; розірвано зв'язки між окремими ланками й підприємствами лляного комплексу; відсутність виробництва в Україні спеціалізованих машин,

потрібних для збиральних і післязбиральних операцій, устаткування для первинної обробки льону та висока вартість зарубіжної техніки не сприяють переоснащенню галузі на новітні технології. Низька ефективність переробних підприємств дає змогу нині отримувати від загальної маси виробленого льоноволокна лише 25–30% тіпаного льону, а відсутність льонокомбінату для переробки сировини (льоноволокна) на товарну продукцію змусила льоновиробників шукати споживачів сировини за рубежом.

Нині актуальними є відродження та стабілізація вітчизняної галузі льонарства за

рахунок упровадження нових сортів і новітніх енергоощадних технологій, зростання врожайності, поліпшення якості, що сприятиме підвищенню економічної ефективності виробництва та переробки льону, удосконаленню економічних відносин між агентами ринку.

Мета досліджень — проведення комплексного аналізу стану, визначення проблем і перспектив розвитку вітчизняної галузі льонарства до 2020 р. Об'єкт досліджень — процес конкурентоспроможного розвитку льонарства на період до 2020 р. Предметом економічних досліджень є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів функціонування та розвитку галузі льонарства.

Методика досліджень. Теоретичною і методологічною основами дослідження були наукові праці провідних вітчизняних учених із проблем функціонування та розвитку галузі льонарства. Під час досліджень використано комплекс методів (економіко-статистичний, аналізу та синтезу, монографічний та порівняння), що дало можливість отримати науково обґрунтовані результати.

Результати досліджень. Льон-довгунець — традиційна культура в північних і західних регіонах України. До спеціалізованих зон вирощування льону-довгунцю належать поліські райони Волинської, Житомирської, Київської, Львівської, Рівненської, Сумської та Чернігівської областей, які мають оптимальні кліматичні умови для його вирощування.

У 1990–1992 рр. площа посіву льону в Україні становила 162,7 тис. га, валовий збір волокна та насіння — 106,5 та 45,6 тис. т відповідно, урожайність волокна була на рівні 9,5 ц/га, насіння — 2,9 ц/га [1].

Рекордними для галузі льонарства в Україні були 1975–1980 рр., коли посівні площі цієї культури становили в середньому 230–240 тис. га, а валове виробництво — 120 тис. т волокна. Рівень рентабельності галузі становив 80–120%, виробництво льону давало господарствам більше половини грошових надходжень від усіх рослинницьких галузей. Вітчизняні льонозаводи щороку експортували в західні країни близько 10 тис. т льоноволокна.

До 2008 р. господарства отримували державну підтримку — компенсацію до 40–45%-ів виробничих витрат. Крім того,

була ефективна система доплат (30–50%) вартості льонотрести за умов реалізації у відповідні календарні строки, що стимулювало підвищення якості сировини. Рентабельність виробництва насіння льону загалом по Україні становила 144–150%, трести — 30–146%. За врожайності волокна 4 ц/га і насіння 2 ц/га вирощування льону в господарствах уже ставало прибутковим.

До 1995 р. в Україні працювала мережа льонозаводів і льононасінневих станцій (47 льонозаводів і 21 станція, у Житомирській обл. — 11 та 5 відповідно). Великі льонкомбінати в Житомирі та Рівному переробляли 100 тис. т волокна в рік і виробляли до 250 млн т тканин різного призначення. На льоносировині працювали Кіровоградська фабрика кручених виробів, Одеська фабрика технічних культур, Харківський канатний завод і багато інших підприємств.

В останні роки в Україні залишилося 3 області, де нині на незначних площах продовжують вирощувати льон, — Житомирська, Сумська та Чернігівська, господарства яких у 2014 р. разом зібрали льон-довгунець з площі 1,3 тис. га із середньою врожайністю 6,3 ц/га (таблиця) [2, 3].

У 2000 р. на Житомирщині льон-довгунець вирощували у 17-ти районах. Однак у зв'язку із загальним занепадом галузі льонарства в Україні у 2007 р. посіви льону залишилися лише в північно-західних районах області (Баранівському, Брусилівському, Володарськ-Волинському, Ємельчинському, Коростенському, Новоград-Волинському та Овруцькому), у 2013 р. — тільки в Новоград-Волинському (520 га), Володарськ-Волинському (65 га) районах та мізерна площа у Коростенському (4,5 га) районі. У 2014 р. площі вирощування льону-довгунцю в області скоротилися до 300 га [4, 5].

Зважаючи на ситуацію, що склалася в льонарстві, відродження можливе за участі інвесторів і підтримки регіональних державних органів.

Орієнтири відродження галузі можуть бути визначені з урахуванням обсягів фінансового забезпечення, наявності матеріально-технічної бази та розв'язання в комплексі проблем інноваційного розвитку льонарства через виконання таких завдань:

1. Розширення посівних площ льону за рахунок системи насінництва високопродуктивних сортів та впровадження інноваційних технологій вирощування. Науковими установами за останні роки створено ряд високопродуктивних сортів льону, які можуть сприяти підвищенню економічної ефективності галузі. Зокрема, для регіону Полісся Інститутом сільського господарства Полісся НААН створено конкурентоспроможні високопродуктивні сорти льону Журавка та Надія. Їх насінництво перебуває поки що на мінімальному рівні, проте за потреби Інститут має можливість виробити насіння базової категорії цих сортів у 2017 р. на площу 30–50 га з доведенням обсягів у 2020 р. (за участі насінницьких господарств) до 300–500 т насіння вищих репродукцій, тобто на площу 2500–4200 га. На потреби у 2016 р. ТОВ «Агросоюз» Новоград-Волинського р-ну вироблено 200 т насіння, ТОВ «ТВК Агро» Володарсько-Волинського р-ну — 100 т насіння (усього 300 т насіння сортів Агата та Чарівний), якими можна засіяти 2500 га площ.

2. Забезпечення господарств матеріально-технічною базою. Станом на 01.01.2014 р. у господарствах області, які вирощують льон, було зосереджено 298 одиниць спеціальної

льонової техніки, до яких належать льонокомбайни, обертачі стрічок льону, рулонні прес-підбирачі, сушарки льоновороху. З огляду на те, що сівбу льону та догляд за посівами проводять технікою загального призначення (плуги, культиватори, борони, сівалки, обприскувачі, розкидачі добрив та ін.) виробництво льону залежить загалом від наявності спеціалізованої техніки. Стандартний мінімум льонотехніки становить 4 найменування (льонокомбайн, обертач, рулонний прес-підбирач, навантажувач рулонів) на кожні 50 га. На основі нормативів навантаження на 1 комплект з урахуванням зношеності наявної техніки (75–80%) є можливість цією технікою у 2017–2018 рр. збирати льон із площі 2500–3000 га [6].

3. Переробка виробленої льонотрести на льонозаводах, які працюють. У Житомирській області з 11-ти льонозаводів може працювати лише 5: Новоград-Волинський, Ємільчинський, Володарськ-Волинський, Коростишівський та Червоноармійський. В одну зміну вони можуть переробити 15 тис. т трести, тобто всю тресту, зібрану з 3000 га льону. З огляду на те, що Житомирський льонокомбінат не працює, подальшу переробку виробленого льоноволокна можна проводити на Рівненському льонокомбінаті.

Динаміка вирощування льону-довгунцю (волокно) у 2000–2014 рр.

Показник	Рік					
	2000	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Україна</i>						
Зібрана площа, тис. га	19,8	1,0	1,3	2,1	1,5	1,3
Виробництво, тис. т	8,3	0,4	0,8	1,8	1,1	0,9
Урожайність, ц/га	4,2	4,0	5,9	8,6	7,3	6,3
<i>Житомирська обл.</i>						
Зібрана площа, тис. га	3,6	0,0	0,4	0,7	0,6	0,3
Виробництво, тис. т	1,0	0,0	0,2	0,5	0,3	0,3
Урожайність, ц/га	2,9	0,8	5,5	7,3	5,4	9,5
<i>Сумська обл.</i>						
Зібрана площа, тис. га	1,9	0,6	0,2	0,5	0,4	0,5
Виробництво, тис. т	1,2	0,3	0,1	0,5	0,5	0,4
Урожайність, ц/га	6,5	4,3	4,7	11,3	13,2	7,6
<i>Чернігівська обл.</i>						
Зібрана площа, тис. га	8,5	0,3	0,6	0,9	0,5	0,5
Виробництво, тис. т	3,7	0,1	0,5	0,8	0,3	0,2
Урожайність, ц/га	4,4	4,2	6,8	8,6	5,0	3,3

Отже, у 2017 р. за мінімальних вкладень коштів можна розпочати відродження галузі льонарства в Житомирському історично льоновому регіоні поліської зони. Льон можна вирощувати в приватних і невеликих фермерських господарствах, у маленьких селах, де можна розташувати льонопереробний пункт, тим самим забезпечивши інфраструктуру і робочі місця. На вирощування льону-довгунцю затрати праці в середньому становлять 4,5 тис. люд.-год. (550–580 люд.-днів) на 100 га.

Механізм виходу галузі з кризи передбачає комплекс заходів, орієнтованих на технічне, наукове, організаційне і матеріальне забезпечення аграрних та переробних підприємств, і спрямований на інноваційний розвиток галузі через виконання таких завдань: упровадження ефективної системи державної та регіональної підтримки льонарства; створення системи насінництва льону з урахуванням потреб у сортооновленні; впровадження високопродуктивних сортів льону та інноваційних технологій у льонарстві; забезпечення сільськогосподарських виробників спеціалізованою технікою для збирання льону та проведення післязбиральних робіт; технічне переоснащення підприємств первинної переробки льону; відновлення роботи Житомирського льонокомбінату; сприяння конкурентоспроможному розвитку ринку льону; наукове, освітнє та інформаційне забезпечення галузі; охорона навколишнього природного середовища; залучення інвестицій; формування регіонального інноваційного льонарського кластера.

Впровадження ефективної системи державної підтримки льонарства. До 1994 р. в Україні була система державних дотацій, яка становила близько 45% вартості виробленої льонопродукції, що забезпечувало високий рівень рентабельності виробництва льону (до 150%). Кризові явища в економіці та відсутність державної підтримки призвели до того, що льонарство стало збитковим.

Тому з 1997 р. галузі льонарства почали надавати державну підтримку у вигляді видатків з державного бюджету. До 2004 р. розпорядником бюджетних коштів було Державне підприємство «Льоноконоплепром» Міністерства аграрної політики України, яке надавало підтримку ресурсами лише базовим

господарствам. Усі інші виробники льону державної підтримки не отримували, що не стимулювало сільськогосподарські та переробні підприємства до нарощування обсягів виробництва.

У 2004–2006 рр. кошти державного бюджету на підтримку вітчизняного виробництва льонопродукції надавалися Міністерством аграрної політики України через обласні відділення Державного казначейства усім господарствам, які вирощують льон, з розрахунку на 1 га посіву. Це давало змогу утримувати рентабельність льонувиробництва на мінімальному рівні.

Різке зростання цін на пальне, добрива, засоби захисту рослин, запасні частини та інші ресурси у 2005–2006 рр. призвело до значних витрат сільгоспвиробників на вирощування льону, і без державних дотацій галузь виявилася збитковою.

За розрахунками, беручи до уваги прогнозоване зростання врожайності, забезпечити рентабельність галузі на рівні 80% (порівняно з іншими культурами) можна, якщо розмір дотацій Державного та регіонального бюджетів на 1 га посіву льону-довгунцю буде не меншим 4000 грн.

Слід забезпечити господарства, які вирощують льон, та підприємства первинної переробки льону щорічними дотаціями з Державного та регіонального бюджетів на покриття витрат, пов'язаних із придбанням сільськогосподарської техніки і обладнання на умовах лізингу та на здешевлення кредитів, необхідних для проведення реконструкції і технічного переоснащення підприємств.

Створення системи насінництва льону. Перспективи розвитку льонарства в Україні значною мірою залежать від організації системи насінництва, яка має забезпечувати організоване поширення високопродуктивних сортів льону з високими прядильними властивостями волокна та господарства посівним матеріалом, що гарантує високу врожайність і якість трести льону в агрокліматичних умовах конкретного господарства.

Продуктивні та якісні характеристики сортів, наявних у виробництві, слід постійно підтримувати, а їх посівний матеріал потрібно розмножувати в кількостях, необхідних для задоволення потреб товарних господарств.

Варто зазначити, що останніми роками внаслідок занепаду льонарства система насінництва льону в Україні була повністю зруйнована. Функції виробництва елітного насіння взяли на себе науково-дослідні установи, у подальшому сортозаміна та сортооновлення стали носити випадковий характер. При цьому питаннями сортозаміни та сортооновлення опікуються переважно самі льоновиробники.

Для досягнення 100%-го забезпечення господарств, які вирощують льон, вітчизняним посівним матеріалом слід значно збільшити обсяги виробництва насіння еліти та першої репродукції і наростити потужності його очищення та протруєння.

Головною передумовою розвитку насінництва льону є створення розгалуженої системи, яка б визначала повний асортимент насіння за категоріями, гарантувала виробництво цих обсягів і високу якість посівного матеріалу.

Впровадження інноваційних технологій.

Розвиток потенціалу галузі льонарства за рахунок впровадження інноваційних технологій у сільськогосподарське, переробне та промислове виробництво є одним із пріоритетних напрямів. Широке залучення інновацій у льонарство має забезпечити комплексний підхід до розв'язання проблем галузі.

Науковий супровід виробництва інноваційної продукції в льонарстві здійснюється силами провідних вітчизняних учених у галузі селекції, насінництва, технологій вирощування, збирання та переробки. Розроблена технологія одержання однотипового волокна з трести льону-довгунцю безпосередньо в господарствах передбачає приготування трести зі стебел льону, розстелених льонокомбайнами, збирання її рулонним пресом-підбирачем, транспортування на місце переробки і виділення з неї однотипового волокна на агрегаті.

Використання цієї технології дасть змогу повністю механізувати процеси збирання і переробки льонотрести до волокна.

Переробка трести на однотипове волокно без поділу на довге і коротке значно спрощує технологічний процес, що дасть можливість зменшити метало- і енергоємність устаткування та низити собівартість одержуваного волокна.

Для забезпечення текстильних підприємств держави власною сировиною потрібно організувати виробництво бавовноподібного лляного волокна — котоніну. Процес котонізації короткого (низькосортного) лляного волокна полягає в штапелюванні (вкороченні), очищенні його від костриці та розщепленні на елементарні волокна. Котонізоване льоноволокно в подальшому можна використовувати у виробництві змішаного льонобавовняного прядива.

Сфера використання лляного короткого волокна постійно розширюється. Тому одержання короткого лляного волокна з низькою собівартістю нині є актуальним завданням. Виділення всього волокна у вигляді короткого може призвести до спрощення технології збирання і переробки та значного скорочення витрат. Останнім часом коротке волокно льону стали широко використовувати на підприємствах з переробки в суміші з іншими натуральними і хімічними волокнами для виробництва сучасних композитних матеріалів та утеплювачів.

Забезпечення сільськогосподарських виробників спеціалізованою технікою.

Одним з основних факторів, які стримують подальше нарощування виробництва льону, є забезпеченість сільгоспвиробників спеціальною технікою та рівень її зношеності. Особливостями льонарства є те, що для вирощування і збирання цієї культури, крім сільськогосподарських машин загального призначення, потрібно мати ряд спеціальних машин. Операції з обробітку ґрунту, унесення добрив, захисту посівів від шкідників, хвороб і бур'янів виконуються машинами загального призначення, забезпеченість якими в господарствах та їх стан є задовільними. Для висіву льону, вибирання та обмолоту, обертання стрічок і збирання трести, навантажування та транспортування рулонів також використовують спеціальні машини.

За останні 10 років господарствами, які вирощують льон, практично не закуповувалися нові машини, а наявні в господарствах фізично зношені, частково розукомплектовані і фактично вичерпали свій технічний ресурс.

Практично весь комплекс машин для льонарства розроблено і виготовляють у Росії (заводи «Бежесельмаш», «Псковлемаш»).

Європейськими фірмами «Дехонт», «Ван де білт» та іншими виготовляються високопродуктивні самохідні льонозбиральні машини, але через надмірно високу вартість вони фактично недоступні для українських льонозбиральників.

За останні роки жодне підприємство на Україні не організувало виготовлення машин та обладнання для збирання і переробки льону. Лише ВАТ «Ірпінмаш» у 2002–2004 рр. розпочало роботи з відновлення льонозбиральних комбайнів ЛК-4А, виготовлення льонообертача ОЛП-1 та дослідного зразка льонопідбирача-молотарки ПМЛ-1, чого, на жаль, недостатньо для технічного переоснащення галузі.

За відсутності відповідної техніки власного виробництва у найближчі роки технічне переоснащення виробників льонопродукції в Україні має відбуватися через її закупівлю в Росії та інших країнах.

Технічне переоснащення підприємств первинної переробки льону. Технологічне обладнання, яким нині забезпечені підприємства первинної переробки льону, виготовляли ще до 1991 р., воно фізично і морально застаріле й не відповідає сучасним вимогам виробництва.

Головна вимога, яку висувують за технічного переоснащення льонозаводів, — застосування технологічних ліній переробки трести льону із співвідношенням виходу довгого та короткого волокна не менше 50:50%. Із розрахунку на обсяги переробленої льонотрести обсяг отриманого довгого льоноволокна має бути не менше 13,5%.

Сприяння розвитку конкурентоспроможного ринку льону. Для проведення активної ринкової політики, зміцнення ринкових позицій і розширення сегмента збуту продукції передбачається: здійснювати активний пошук іноземних партнерів — оптових покупців льоноволокна та іншої продукції льону за рубежом; проводити активну рекламну кампанію в засобах масової інформації, тендери на визначення кращих умов інвестування, вибір постачальників матеріальних ресурсів і кращих оптових покупців волокна і тканин з метою підвищення ефективності вирощування та переробки льону; активно співпрацювати з посольствами, торговими представниками, торгово-промисловими

палатами різних країн світу, з товарними та аграрними біржами в Україні і за рубежом; протидіяти демпінгу цін на товарне насіння в Україні.

Одним із важливих та пріоритетних напрямів ринкової політики має бути налагодження контактів і співпраця з безпосередніми виробниками матеріально-технічних ресурсів для забезпечення технологічного циклу з вирощування та переробки льону (без участі посередників), пошуку оптимальних умов розрахунків за поставлені ресурси.

Слід активно проводити рекламну кампанію та пропаганду користності продукції з льону, що сформує вітчизняний попит на цю продукцію.

Наукове, освітнє та інформаційне забезпечення передбачає використання наукового потенціалу для інформаційного забезпечення підприємств галузі, розроблення нових і вдосконалення наявних технологій виробництва льону, впровадження оптимальних автоматизованих систем управління технологічними процесами й виробництвом, створення й удосконалення національної системи насінництва льону та системи визначення показників якості сировини й товарної продукції, розширення асортименту, підвищення якості продукції з льону та зниження її собівартості, розробки механізмів щодо економічно вигідних взаємовідносин підприємств лляного комплексу зі споживачами, обґрунтування співвідношення обсягів використання в країні й експорту вітчизняної продукції з льону.

Для успішного виконання завдань потрібно організувати систему підготовки та підвищення фахового рівня кадрів для лляної промисловості. Для цього варто скоординувати підготовку спеціалістів у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах із потребою регіону та всіх ланок лляного комплексу.

Наукове забезпечення галузі в регіоні, яке здійснює Інститут сільського господарства Полісся НААН, передбачає створення і впровадження у виробництво нових сортів льону-довгунцю з високою врожайністю та якістю волокна, стійкістю до вилягання і хвороб; відтворення та розмноження оригінального та елітного насіння льону-довгунцю для повного забезпечення потреб сортозаміни та сортооновлення; розроблення і впровадження роздільної технології

збирання насіннєвих посівів льону-довгунцю; розроблення і вдосконалення конкурентоспроможних технологій вирощування льону-довгунцю із застосуванням нового покоління засобів захисту рослин і сучасної техніки на основі нових напрямів використання продукції льону; апробацію та впровадження рулонної технології збирання і переробки льонотрести; удосконалення наявних та розроблення новітніх технологій переробки льоноволокна стосовно напрямів нетрадиційного його використання; закладання демонстраційних полігонів із питань пропаганди нових сортів, технологій вирощування та збирання льону-довгунцю; підвищення кваліфікації кадрів, проведення нарад, семінарів, днів поля.

Сучасний рівень технологічної культури передбачає розвинену інформаційну підтримку виробника щодо сировини, цін, новітніх технологій, ефективних методів визначення якості, ринків збуту, обладнання, запчастин, підприємств-виробників механізмів та устаткування, законодавчої та нормативно-правової баз.

Охорона навколишнього природного середовища. Екологічними аспектами льонівиробництва є можливість застосування посівів льону на землях, забруднених унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС і тих, що не оброблялися останніми роками, з метою максимально ефективного їх використання.

На підприємствах із виробництва та використання льоносировини слід розробити

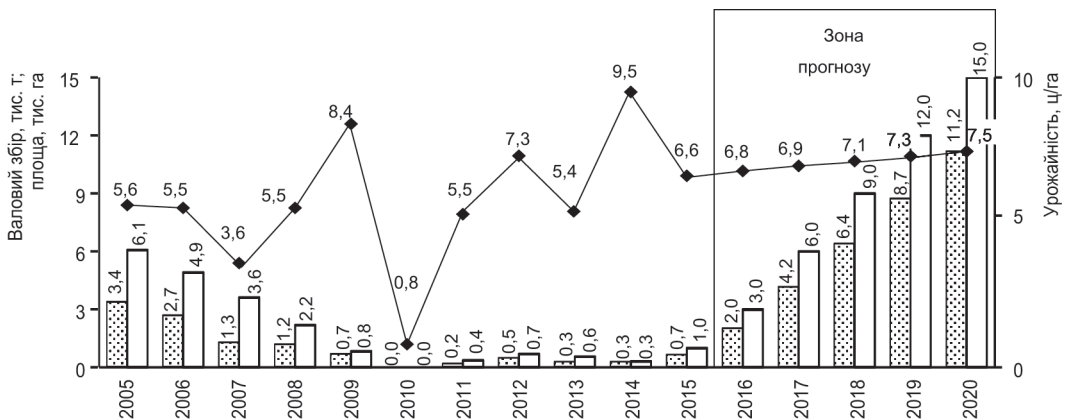
і впровадити технології раціонального використання всієї номенклатури відходів льонівиробництва, засоби доочищення, зменшити обсяги викидів підприємств, організувати збирання та утилізацію екологічно небезпечних складових компонентів.

Правове, фінансове та організаційне забезпечення. Для відродження та ефективного розвитку льонарства потрібно опрацювати і ввести в дію сучасні нормативно-правові акти та нормативні документи: державні стандарти, технічні умови, положення тощо.

Важливо адаптувати до умов льонівиробництва питання соціального захисту працівників, забезпечити дієву систему управління охорони праці з урахуванням особливостей підприємств із переробки льону.

Основним документом, який визначатиме комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем інноваційного розвитку лляної промисловості, має стати Галузева програма відродження та інноваційного розвитку льонарства в Україні на 2017–2020 роки. Фінансування Програми слід здійснювати за рахунок консолідації коштів Державного і регіональних бюджетів, власних джерел підприємств, кредитів та залучених інвестицій.

Реалізація основних заходів відродження льонарства на Житомирщині дасть змогу збільшити до 2020 р. посівні площі льону-довгунцю до 15 тис. га; довести

Динаміка та прогноз вирощування льону-довгунцю в Житомирській області: □ – валовий збір, тис. т.; □ – площа, тис. га; —●— – урожайність, ц/га

обсяги виробництва льоноволокна у 2020 р. до 11,2 тис. т за врожайності 7,5 ц/га (рисунк); забезпечити щорічний обсяг виробництва насіння льону-довгунцю високих репродукцій на рівні 6 тис. т з 2017 р. та стабільність у роботі сільськогосподарських підприємств; зберегти наявні, відновити й створити нові виробничі потужності з виробництва льоносировини та випуску готової лляної продукції; відновити більше 1 тис. і створити понад 5 тис. нових робочих місць.

Перспективне відродження галузі можливе за сприятливих умов для розвитку льонарства: забезпечення значного зростання обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції з льону, стабілізації роботи сільськогосподарських підприємств та поліпшення соціально-економічного стану українських сіл, зменшення залежності України від імпорту бавовни, вовни та натурального шовку, нарощування експортного потенціалу України.

Висновки

Поліпшення стану сировинної бази лляної промисловості, її структури разом з інноваційним розвитком забезпечить зростання обсягів виробництва не лише традиційних, а й нових видів продукції з льону, зниження її собівартості, що сприятиме розширенню сфери застосування льону як відновлюваної сировини і дасть можливість зменшити обсяги імпорту сировини та готової продукції.

Запровадження відповідних стандартів на льоносировину й готову продукцію з льону та їх гармонізація з міжнародними нормами підвищать якість продукції, її конкурентоспроможність на зовнішніх ринках і забезпечать зміцнення експортного потенціалу держави.

Загалом реалізація орієнтирів розвитку дасть можливість досягнути позитивних результатів у розвитку льонарства, сприятиме поліпшенню зовнішньоторговельного балансу України та зростанню

зайнятості й доходів сільського населення, збереженню наявних та створенню нових робочих місць у сільському господарстві і переробному та промисловому секторах економіки, поліпшенню соціальної ситуації на селі. Розвиток льонарства є основою для створення надійної сировинної бази легкої, хімічної, харчової, медичної промисловостей та інших галузей економіки України.

Вирощування льону-довгунцю на 100 га за розробленою Інститутом інноваційною технологією виробництва льону на основі індустриально потокової рулонної технології забезпечить отримання прибутку в розмірі 1,5 млн грн, рентабельність виробництва становитиме 48,6%.

Окупність інвестицій і прибутковість виробництва залежатимуть від власника та інвестицій і техніки, які він готовий вкладати і використовувати у виробництві льону, загалом це 3–5 років.

Бібліографія

1. Рослинництво України за 2015 рік: стат. зб.; за ред. О.М. Прокопенка. — К.: Державна служба статистики України, 2016. — 180 с.

2. Статистична інформація. Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com>

3. Сільське господарство України за 2014 рік: стат. зб.; за ред. Н.С. Власенко. — К.: Державна статистика служби України, 2015. — 397 с.

4. Збір урожаю сільськогосподарських культур, плодів та ягід у районах Житомирської

області у 2009 році//Стат. бюлетень. — Житомир: Головне управління статистики у Житомирській області, 2009. — 91 с.

5. Статистичний щорічник Житомирської області. — Житомир: Головне управління статистики у Житомирській області, 2012. — 501 с.

6. Перспективи розвитку льонарства на Житомирщині/Р.І. Рудик, В.Б. Ковальов, Т.Ю. Приймачук та ін.//Житомир: Інститут сільського господарства Полісся НААН, 2015. — 25 с.

Надійшла 4.04.2017.